

DŽ

DŽAMONJA, Dušan, kipar (Strumica u Makedoniji, 31. I. 1928). Diplomirao je na Akademiji u Zagrebu 1951 (A. Augustinčić). Bio je suradnik Majstorske radionice F. Kršinića 1951–53. U Parizu boravi 1953. Proučava egip. i grč. skulpturu arhajskoga razdoblja. U to vrijeme upoznaje djela H. Moorea; osvaja ga njihova izražajnost i arhitektonika slobodnih oblika. Osjeća sklonost prema tehničkim i oblikovnim eksperimentima. Antropomorfizam u njegovoj skulpturi postupno nestaje a figuralni elementi svode se na dinamične, napete oblike simboličkih značenja (*Veliki jelen*, 1957). Figuracija se gubi u *Sviti II* (1958) u kojoj se osamostaljeni oblici nameću vlastitom ritmičkom strukturom. Istraživanje novih oblika i njihovih međusobnih odnosa omogućeno je primjenom nove kiparske građe (željezo, staklo) i neklasičnim postupcima obradbe. Skulptura se kuje, zavaruje ili gradi povezivanjem različitih materijala (*Korijen*, 1959; *Metalna skulptura 14*, 1960). Simboliziranje je sve naglašenije a plastičko tijelo ispunjeno je suprotnim gibanjem, prodorom u prostor ili zatvaranjem u unutrašnju jezgru koja ostaje šuplja ili je zami-

jenjena staklom. Uz pomoć svjetlosnog djelovanja stakla omogućen je pogled u unutrašnjost pojedinih skulptura a primjenom čavala i klinova pojačana je psihološka izražajnost i taktilno bogatstvo oblika. Serijskim slaganjem osnovnoga elementa postižu se varijacije srodnih površina, izvanredne geometrijske čistoće i organske vitalnosti. Poslije toga oblikuje kompaktne ili rasječene kugle, dinamički raspoređene u okomitom ili vodoravnom slijedu (*Metalna skulptura 86*, 1975). U to vrijeme Džamonju zaokuplja ritmičko ponavljanje osnovnog uzorka, optički uzbudljiva raščlanjenost površine i mase. Spajanjem i zavarivanjem lanaca nastaju tzv. željezne tapiserije ili slobodne skulpture sugestivnoga djelovanja (*Rozeta*, 1977; *Maska*, 1978). Za mnoge skulpture radi crteže i skice, s oblicima intimnoga ili monumentalnoga karaktera.

Zanimanje za spomeničku plastiku prirodna je posljedica Džamonjina razvoja. Najraniji je pokušaj sudjelovanje na međunarodnome natječaju za *Spomenik nepoznatom političkom zatvoreniku* (1952, s arhitektom B. Rašicom). God. 1957. radi na projektu za *Spomenik strijeljanima* u

D. DŽAMONJA, *Skulptura 75-C*. Vrsar, Park skulptura Dušana Džamonje

Jajincima kraj Beograda a 1959. dobiva jednu od šest jednakih nagrada na međunarodnome natječaju za *Spomenik žrtvama Dachaua*. Godinu dana poslije (1960) izvodi *Spomenik prosinačkim žrtvama* u Dubravi kraj Zagreba. Gradi slobodna plastična tijela, jasnih simboličkih poruka, u kojima se psihološki kontrasti postižu upotrebom različitih materijala (željezo-staklo, beton-metal). Na *Spomeniku revolucije* u Podgariću u Moslavini (1967) postiže snažnu dinamiku betonske mase s apliciranim metalnim simbolima. God. 1968. dobiva prvu nagradu na natječaju za *Spomen-kosturnicu* u Barletti, Italija (suradnik H. Auf-Franić). Kosturnicu čine nizovi oblika što se prostiru prema uzlaznoj središnjoj jezgri; rastom geometrijskih tijela naglašeni su idejni, humani i slobodarski sadržaji. Ritmičko komponiranje strukturalnih jedinica zapaža se na projektu *Spomenika bitke kod Stubice 1573* (1969) dok je načelo svrstavanja vertikalnih odsječaka koji zatvaraju kružnu cjelinu osnovne mase primijenjeno na *Spomeniku revolucije naroda Kozare* (Mrakovica, 1972). God. 1974. radi idejni projekt *Spomenika pobjede i borcima palim na Sremskom frontu* (s arhitektom K. Kasanićem i inž. M. Rakom). Među njegovim brojnim radovima u javnim prostorima ističu se reljefi u hotelu »Parentium« u Poreču (1978), metalna skulptura u Dallasu, Texas (1978) te spomenik E. Kardelju u Sisku (1980).

Dž. je prvi put samostalno izlagao u Zagrebu 1954. Retrospektivna izložba priredena mu je u Zagrebu i Düsseldorfu 1973. Samostalno je izlagao u Dubrovniku, Beogradu, Sarajevu, Titogradu, Skoplju i Ljubljani. Izlagao je s grupom »Zagreb 58« u Antwerpenu (1958) i s »Grupom 69« na Bledu (1969) i u Ljubljani (1980). Na Bijenalu u Veneciji sudjelovao je 1960, 1970. i 1980. »Park skulptura Dušana Džamonje« otvoren je za javnost u Vrsaru 1981.

BIBL.: *Koncepcija monumentalne umjetnosti i moje iskustvo*, u katalogu: XIV Biennale de São Paulo, São Paulo 1977; *Džamonja o sebi*, u knjizi: Džamonja, Beograd – Zagreb 1981. LIT.: M. B. Protić, Dušan Džamonja, NIN (Beograd), 11. IV. 1954. – I. Zidić, Jelen i fuga, Književna tribina, 19. II. 1960. – V. Horvat-Pintarić, Dušan Džamonja, Zagreb 1960. – U. Apollonio, Dušan Džamonja (katalog), Milano 1960. – Ž. Čorak, Dušan Džamonja, Umetnost (Beograd), 1966, 5. – Z. Kržišnik, Dušan Džamonja, Zagreb 1969. – J. Denegri, Dušan Džamonja, ŽU, 1970, 11 – 12. – B. Gagro, Dušan Džamonja (katalog), Zagreb 1973.

– G. C. Argan, Džamonja, Beograd – Zagreb 1981 (s dokumentacijom). – Džamonja – prijedlog donacije gradu Zagrebu (katalog), Zagreb 1982. – V. Horvat-Pintarić, Džamonja – Drawings, Bruxelles 1987. – Džamonja (katalog), Bruxelles 1992 (predgovor A. M. Hammacher). Ž. Sa.

DŽANKO, Vladimir, slikar (Mladeškovci kraj Glamoča, Bosna i Hercegovina, 20. III. 1932). Diplomirao 1962. na Akademiji primijenjene umjetnosti u Beogradu. God 1963. dolazi u Osijek gdje je do 1967. scenograf u HNK, potom lik. pedagog a od 1992. ravnatelj Galerije likovnih umjetnosti. Slika uljem, akvarelom i pastelom slavonske krajolike u pleneru (*Pejzaž I*, 1976). U svojim akvarelima s temom rata kompoziciju gradi snažnim koloritom (*Slavonija u ratu*, 1991, 1992). Radi crteže olovkom i perom, bavi se i ilustriranjem. – Samostalno je izlagao u Osijeku (1963, 1966, 1969, 1976, 1980, 1982, 1986, 1988, 1991), Vinkovcima (1975), Dubrovniku (1984) i dr.

LIT.: O. Švajcer, Pejzažno slikarstvo Vladimira Džanka, Revija, 1971, 3. – B. Mesinger, Vladimir Džanko, Čakovec 1991. R.

DŽEBA, Anto, arhitekt (Dolina kraj Zavidovića, 25. II. 1926). Diplomirao na Arhitektonskome fakultetu u Zagrebu. God. 1953–72. djeluje u Zenici, Banjoj Luci i Sarajevu, potom kao samostalni projektant. Autor je mnogobrojnih građevina koje odlikuju funkcionalnost i usklađenost s okolišem: restauracija »Kristal« na Ilidži (1966), podružnica Privredne banke Sarajevo u Doboju (1971), hoteli »Konak« u Velikoj Kladuši (1972) i »Bosna« u Banjoj Luci (1975), banke u Goraždu i Visokome (1978), stambene zgrade u Banjoj Luci, Mostaru i Varešu, adaptacija i interijer hotela »Beograd«, kongresna dvorana u zgradi Skupštine BiH u Sarajevu (1980), interijeri Privredne banke u Sarajevu, tržni centar na Baščaršiji u Sarajevu. – Sudjelovao je na natječajima za Dom štampe na Marindvoru u Sarajevu (1962, II. nagrada, s Vlastom Džeba), Omladinski dom u Sarajevu (1969, I. nagrada, s grupom autora). Bavio se oblikovanjem pokućstva. Autor je koncepcije predstavljanja grada Sarajeva u Ateni pri kandidaturi za Zimske olimpijske igre 1984.

LIT.: I. Štraus, Nova bosanskohercegovačka arhitektura 1945–1977, Sarajevo 1977. – Isti, Arhitektura sedamdesetih godina u Bosni i Hercegovini, Arhitektura, 1981, 178–179. – Isti, 15 godina bosanskohercegovačke arhitekture, Sarajevo 1987. R.

D. DŽAMONJA, Skulptura ALP-II. Vrsar, Park skulptura Dušana Džamonje

